

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

מא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה מ מא

יאמר קדוש : (כו) שאו-מרום עיניכם וראו מי ברא אלה
המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אונים ואמין פת
איש לא נעדר : (כו) למה האמר יעקב וחדבר ישראל נסתרה
דרכי מיהוה ומאלהי משפטי יעבור : (כח) הלוא ידעת אם לא
שמעת אלהי עולם יהוה בורא קצות הארץ לא ייעף ולא יגע אין
חקר לחבונתו : (כט) נתן ליעף פת ולאין אונים עצמה ירבה :
(ל) ויעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יכשלו : (לא) וקוי יהוה יחליפו
פת יעלו אבר פנשרים ירוצו ולא יגעו ילכו ולא יעפו :

מא (א) החרישו אלי איים ולאמים יחליפו כח יגשו אז ידברו
יחדו למשפט נקרה : (ב) מי העיר ממזרח צדק יקראו
לרגלו

ר ש י

(צ"י רש"י אנרלינין, Enraciner, כל"א חיין גווארנלט) : (כו) מי ברא
אלה • כל הנבא אשר תראו במרום : מרוז אונים • שיש לו וסהוא חעין
חיש הנבא לא נעדר שלא יקרא צדק : (כז) למה תאמר עם יעקב ותדבר בגלות:
נסתרה דרכי מיי' • העלים מנגד עיניו כל מה שעבדנוהו והמשיל עלינו אותם
שלא ידעוהו : ומאלהי משפטי יעבור • מעביר מלפניו משפט הגמול הטוב שהיה
לו לשלם לאבותינו ולנו : (כח) בורא קצות הארץ ואין חקר לחבונתו • ומי שם
לו כזה וחכמה כזו הוא יודע את המחשבות למה הוא מאחר טובתכם לא כיו
לכלות את הפשע ולהתם את החטאת על ידי היסורין : (כט) נתן ליעף
כח • וסופו להחליף כח לעייפותכם : (ל) ויעפו נערים • גבורת חויבונם
המנוערים מן המנות תיעף : ובחורים כשול יכשלו • אותם שהם עכשו גבורים
וחזקים יכשלו ואתם קויי ה' תחליפו כח חדש וחזק : (לא) חזר • כנף :

מא (א) החרישו אלי כדי לשמוע דברי • איים • חומו' • יחליפו כח
יתקטנו ויתחזקו ככל גבורת' חולי יעמדו צדן ככה : יגשו הלום •
גאזו ושיגשו ידברו : למשפט נקרה • להוכיחם על פניהם : (ב) מי העיר
ממזרח

מכלל יופי

מי ברא אלה, בא מלמעלה שלא כמנהג : אונים, ענין כח : איש, כל דבר יקרא איש ואשה,
ואף על פי שאינו אדם : לא נעדר, לא חסר ולא נפקד : (כו) דרכי, רצון
לומר עיני שאני בו, וכן מדוע דרך רשעים בלתי והדומים לו רבים : (כח) אלהי עולם ה',
אלהי ענינו שוכט כמו עד האלהים יבא דבר שניהם, וכן כל אלהים שהוא על האל יתנון
שוכט עולם ושגית בו : (כט) עצמה, חטף על פי החסרות : (ל) ויעפו, נכח
האית' לנד, וכן ויגעו : כשול יכשלו, ענינו כפילת התגבורת ורפוי הכח :
(לא) וקוי

פאכבילדען, דעם איך גלייכע? שפריכט דער הייליגע. (כו) העכט גען היטמע
 איירע אויגען! זעהט, ווער שוף דווע? — ער, דער דווער הערע צאדל
 הערפארגיבראכט, נענט מיט נאמען זיא; דעם אללגעוואלטיגען, דעם
 אללפערמעגערען ענטגעהט דווער וועזען קיינעם. — (כז) ווארום זאגסט דוא,
 יעקב! שפריכסט דוא, ישראל! דעם עוויגען איזט מיין וועג פערבארגען, מיינעם
 גאטט ענטגעהט מיין רעכט? — (כח) ערקעננע עס דאך, ווען דוא עס ניא
 געהערט, דאס דער וועלטען הערר, דער עוויגע, דער ערדען גרענצען שעספער,
 ניא ערשלאפט, ניא ערמידעט, אונד דאס זיינע ווייהייט אונערפארשליך איזט.
 (כט) ער פערלייהט אבער דען ערשלאפטען קראפט, גיכט דעם אונמעכטיגען
 נייע שטערקע. (ל) קנאבען ערשלאפטען אונד ערמידען, יינגלינגע שטרויכעלן
 אונד פארלען; (לא) אבער דיא אויף גאטט פערטרוען ערנייען איהרע קראפט,
 גלייך דעם אדלער, געווינגען זיא נייע שווינגען. זיא לויפען, ערמידען ניכט;
 זיא געהען, ערשלאפטען ניכט. —

מא (א) הארט אויף, אינזעלבעוואהנער! פֿעלקער מיט שטערקע געריסטעט!
 לאסט זיא זיך נעהערן, אונד רעדען, אללעוואמטט פאר געריכט פֿער-
 זאממעלט. (ב) ווער וועקט פֿאן מארגען איהן, דעם הייל יעדען שריטט ענט-
 געגען

ב א ו ר

אחד ממעשי, אף כי עש מעשה מלעשי. (ן' עזרא). (כו) המוציא וגו'. האל הגדול,
 אשר ברא כנאות השמים לאספרם, הוא יקראם איש איש בשמו, וממנו, הנאדרי בכח וכלאר
 בנצורה, לא נעלם אחד מהגדלים העליונים האלה. (כז) למה תאמר יעקב וכו'.
 אומר כנגד ישראל, שהם נגלות, למה תאמר זה? כי בעבור אורך הגלות תאמר, כי
 כסתרה דרכך מה', ולא ישגיח עליך, ועל צרות הגלות, שאתה סובל. (רד"ק). דרבי.
 הוזה לומר, עניני, שאני בו, וכן מדוע דרך רשעים כלמה (ירמיהו י"ג), והדומים לו
 רבים. (הכ"ל). משפטי יעבור. משפטי ידוני, שהיה לו לריב עם הרשעים, העובדים
 בו, יעבור ממנו, ולא יהיה לפניו לזכרון, כי איכנו תושש בו, ולמה תאמר זה? (הכ"ל).
 (כח) הלא ידעה. בטקול הדעת, כי בראיות גמורות ידע המשכיל את בוראו. (ן' עזרא).
 אם לא שמעה. שהיה מאמין בדברי המשכילים. (הכ"ל). אלהי עולם. רבון העולמים.
 כן תרגם הסכם המתרגם אשכנזי. בורא וגו'. ה', הוזה אפסי ארץ, תומך זרועות
 עולם, בלי עיפות ויגיעה ח"ו, ואין תכלית למחקר חכמתו, יתברך שמו. (כט) גוחן וכו'.
 מרום וקדוש ישכון אלהים, ויחוק ידי דכא וספל רוח, ובעזרתו יאמר הכלש גבור אבי.
 (ל) ויעפו וגו'. הנערים, איש להם כח, ייעפו, והנחמדים יכשלו. (ן' עזרא).
 (לא) יחליפו כח. קודם תום הכח הראשון, ינא כח אחר מהשם להם, וכמוהו (איוב
 י"ד) אם יכרת ועול יתליף, ואת הלשון קרובה בלשון קדר. (הכ"ל). יעלו וכו'. ויתחדתון
 לעולמותהון, כמות, דסליק על גדפי נשרין. (הכסדי). אבר. כנף, כמו (תהלים
 כ"ה') אי יתן לי אבר כיונה, ויתכן היות זה הטעם, כי ישראל, שקו השם, הוא יתוקם,
 וישנים אל ירושלים, והנבליים, שהם גבורים, יתלשו. (ראב"ע).

מא (א) הררישו אלי. אכיתו למימרי. (הכסדי). יודרו למשפט נקרבה. אני
 והם נקרבו למשפט, על טעמתי מטענותיהם, כי הם מחסרים כחי ויכולתי, ואומרים,
 שאין בי כח להכיל ישראל מידם, יעובדים פסילים, שאין בהם ממש, ואמרו לימי העיר וגו'.
 (רד"ק). (ב) מי וכו'. הקדמונים אמרו, כי זה רמז על אנדרהם, שהתגבר על
 המלכים

תרגום אשכנזי

געגען קעמטט ? ווער גיבט נאציאָנען פֿאַר איהם הין , אונטערווייךט איהם
 קעניגע ? — ווער גיבט זיא זיינעם שווערד , וויא שטויב , ויינעם באָגען , וויא
 שטאַפּפּעלן רהין ? — (ג) ער פֿערפֿאַלגט , זיכערוואַנדעלנדען שרייטטעס ,
 בעטריטט ניאכעטרעטנע פֿפֿאַרע . (ד) ווער טהאַט , פֿאַללפֿיהרטע דים ? —
 דער קאַממענדע געשלעכטער הערפֿאַרוועט ! איך , דער עוויגע ! פֿאַן אַנבעגן
 אונד ביס דער צייטען ענדע דערזעלבע ! — (ה) אינוועלבעוואָהנער זעהען אונד
 פֿירטען , דיא פֿערנסטען נאציאָנען ערצייטטערן , נעהערן זיך , זינד דאָ .
 (ו) יעדער ווילל דעם נעכסטען העלפֿען , רופֿט דעם ברודער : זייא געטראָסט !
 (ז) כילדערשניצער ערמונטערט דען גאַלדשמיד , האַממערגלעטטער דען אַמבאַה
 שמיד . „געלונגען איזט דיא לעטונג , זאַגט ער , בעפֿעסטטיגט מיט נעגעלן —
 „נון איזט'ס אונפֿערגענגליך .“ (ח) ניכט זאָ דוא , ישראל , מיין קנעכט !
 יעקב

ב א ו ר

המלכים , ושבר הנלמים , והראיה , שאומר אחר כן (פסוק ח') זרע אברהם אברהם ,
 גם זה נכון , ולפי דעתי , שהוא רמז על כורש , כי כל הפרשה היא דנקה , וכן כתוב
 (להלן מ"ו י"ח) קורא ממזרח עיט , והנה אחריו (פסוק כ"ה) העירותי משפון ויחא
 ממזרח שמש יקרא בשמי , ובפרשה כולה מפורש שם כורש . (ר' אברהם ז' עזרא) . העיר וגו' .
 זה האיש , אשר נדק קרהו לרגלו , כלומר שהגלויה בכל אשר הלך , ומי נתן לפניו גוים
 ומלכים ירד , ויתנם כעפר לפני חרביו , וכקש נדף לפני קשתו , עד אשר ברדפס עבר
 בשלום , אע"פ שהלך באורח , אשר לא בא עוד ברגליו ? מי פעלו עשה כל זאת ? הלא הוא
 הקורא הדורות מראש , אני ה' , וגו' . כן הוא שיעור המקראות . (החכם המבאר
 צהפטרות) . ממזרח . כי עולם נפוצות מזרחית לבבל . (ז' עזרא) . יקראוהו . יפנעוהו ,
 אשר קרה , והאל"ף במקום ה"א , בחליף אהו"י , כמו (ראשית מ"ב ל"ח) וקראוהו אסון ,
 והדומים לו . ועל פי זה מתורגם אשכנזית . ומלכים ירד , מושך עמנו ואחר עמו ,
 ומאפט הכתוב : יתן לפניו גוים
 ומלכים — ירד . יתן וכו' , רמז בעפרא קטולין קדם חרביה ,
 בקרא רדופין קדם קשתיה . (הכסדי) . וכן תרגם החכם המתרגם אשכנזית . וראה במנחם
 הספר . בקש — קשתו . הנה השמש המליץ הקדוש בזה בלשון נופל על לשון (ווארט
 שפיל) . (ג) ירדפם וגו' . כורש עבר עם גבול העצום את הנהרבים הגדולים מדקל
 ופרת , ויחא הנהר (האלים) , ונחא עד קנה (אויען) הקטנה . והוא לכד את ארץ בבל
 הגדולה והרחבה , אשר לא דרכה בה כף רגלו עד העת ההיא . (ד) קורא וכו' . הטעם ,
 מי פעל זה ? השם עשהו , שהוא קורא הדורות מראש , קודם שיהיו , והטעם שידע כל
 הדורות הנאשם , ויקרא כל דור לעמוד בעתו . (ז' עזרא) . אני ה' וגו' . אניה ה' הוא אלהי
 הרוחות לכל בשר , ומעולם ועד עולם אני אל , בלי שינוי ותמורה . וכן מתורגם בל"א .
 (ה) ראו איוס . נכורת כורש . (ז' עזרא) . קצוח הארץ יחרדו . דנסייפי ארעא
 יזוען . (הכסדי) . (ו) איש וכו' . כל אי ואי , וכל איש ואיש , וכל גוי וגוי יוסיט
 לעבוד ע"ז , אולי ימלטו מיד כורש . (ראב"ע) . (ז) ויחזק הרש את צורף . חרש
 ענים עשה תפלה הפסל מען , ומחזק בדברו כורף הכסף והזהב , לעשות ציפוי הכסף
 מזרה , וינפנו . (רד"ק) . מחלוק פטיש . מענין ואככי איש חלק (ראשית כ"ז) .
 ופירושו , להכות ולרקעות בו את הטעין . וטעם פעם הוא הסדן , מה שקרין בל"א
 (אמבא) . (המבאר בהפטרות) . (ח) ואתה ישראל עבריו וגו' . אינך כאלו עובדי
 החלילים , כי אש כפדי אתה , אשר נקרתי בך , לפי שאתה זרע האיש הוא , שאהבני
 ולדנך

ישעיה מא

קמט

לרגלו יתן לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו בקש נדף
קשתו : (ג) ירדפם יעבור שלום ארח ברגליו לא יבוא :
(ד) מיפעל ועשה קרא הדרות מראש אני יהיה ראשון ואתי
אחרנים אני הוא : (ה) ראו איים ויראו קצות הארץ יחדרו קרבו
ויאמרו : (ו) איש אתרעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק : (ז) ויחזק
חרש את צרף מתליק פטיש אתהולם פעם אמר לדבק טוב הוא
ויחזקו במסמרים לא ימוט : (ח) ואתה ישראל עבדי יעקב אשר

בחרתיך

ר ש י

גומרה • אותו שדק וקראו להגלוני העיר את אברהם להביאו מארס שהוא
במזרח ודק שהיה עושה היא היתה לקראת רגליו בכל אשר הלך : יתן לפניו
גוים • מי שהעירו ממקומו להסיעו הוא נתן לפניו חרבעה מלכים ומיילותיהם :
ורד : ירדה : יתן כעפר חרבו • רמח כעפרה קטילין קדם חרבים נתן את
חרבו ועושה חללים רבים כעפר ואת קשתו נתן מרבה הרונים ונפלים כקש
נדף : (ג) ירדפם יעבור שלו • הלך כל מעברותיו בשלו לא נכשל ברודפו אותם :
ארח ברגליו לח יבא • דרך אשר לא בא בה קודם לכן ברגליו : לח יבא • לא
היה רגיל לבא : (ד) מי פעל ועשה • לו את זאת מי שהיא קודם הדורות
מראש לאדם הראשון • הוא עשה לאברהם גם את זאת : אני ה' ראשון • להפליא
פלא ולעזור ואת אחרונים אני הוא חף עמכם בני אחרונים אהיה ואעזור
חתכם : (ה) ראו איים • עבדי ע"א הגבורות שאעשה ויראו : קרבו
ויאמרו • זה אנל זה גאספי להלחם כשיראו הגאולה : (ו) איש את רעבו
וגו' • יאמר חזק למלח' אולי יעמדו להם אליהם : (ז) ויחזק חרש • נוסף
הפסל : את צורף • המרקעו צהב : מתליק פטיש • באחרונה כשהוא מכה
בנחת להחליק את המלאכה : את הולם פעם • הוא העזתחיל בה כשהוא עשה
ומכה בכל כחו : אומר לדבק טוב הוא • על אותן שהיו מחזרים אחר קרקע
טיבה לדבק בה עשאו' ברזל : דבק : שולדור"א בלע"ז (ר"ל סודע"ר Souder.
בל"ח לאטין כמו שנות כ"ה י"ה וכן בשבת מ"א ב' בר"ה וסלה מנרף) : ויחזקו •
לגלם במסמרים : לא ימוט • בולם יחזקו זה את זה : (ח) ואתה ישראל

עבדי

מכלל יופי

(לא) וקוי • כתוב ביר"ד אחד לבד , והוא עי"ן הסועל ונא בתמורת בוי' ביר"ד ויר"ד הרבוי
חסרה עהמכתב ונשאר במנטא , וכמכלל הסרה י"ד הרבים עהמכתב ונשאר במנטא
בפני שני יד"ן והיר"ד והמ"ם סימן הרבים נפלי ממנו : יחליפו כח , כמו העץ אש יכרש
ועוד יסליף , והוא ענין התחדשות הדבר בתמורת הדבר שחלף ועבר : יעלו אבר כגזרים ,
כחכ הגוף רגיטו סעדיה ז"ל כי הנצר • עזר שנים יעלה נבוה על פני רקיע השמים : וקרב
לסוס

ישעיה מא

בְּחַרְתִּיךָ זָרַע אֲבָרְתָם אֲהַבִּי : (ט) אֲשֶׁר הִחֲזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת דְּאֶיִן
וּמֵאֲצִילֶיךָ קָרָאתִיךָ וְאָמַר לְךָ עֲבַד־יְהוָה אֲתָה בְּחַרְתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסִתִּיךָ ;
(י) אֶל־הִירָא פִּי־עַמָּה אָנִי אֶל־תִּשְׁתַּע פִּי־אֲנִי אֶל־הִירָא אֲפִיעִתִּיךָ
אֶפְעֹרְתִיךָ אֶת־הַמִּכְתִּיבָה בְּיַמִּין צְדָקִי : (יא) הֵן יִבְשׁוּ וַיִּפְרְכּוּ כָּל
הַנְּחָרִים בְּךָ יִהְיוּ כְּאֵין וַיֵּאבְדוּ אֲנָשֵׁי רִיבָה : (יב) הַבְּקָשִׁים וְלֹא תִמְצָאֵם
אֲנָשֵׁי מִצְהָרָה יִהְיוּ כְּאֵין וּבְקָאֵם אֲנָשֵׁי מְלַחְמָתָה : (יג) פִּי אֲנִי יְהוָה
אֶל־הִירָא מִחֲזִיק יִמְיָנָה הָאָמַר לְךָ אֶל־תִּירָא אָנִי עֹרְתִיךָ : (יד) אֶל־
תִּירָאֵי הַזֹּלְעָת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אָנִי עֹרְתִיךָ נְאֻם־יְהוָה וּגְאֻלְךָ
קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל : (טו) הִנֵּה שֹׁמְתִיךָ לְמוֹרֵג חֲרוּץ הָרֶשׁ בַּעַל פִּיפּוּת

חרוש

ר ש י

עבדי • ועלי לעזור לך סוף המקרא' אל תירא כי אתך אני כך נראה לי חיבור
הענין לפי פשוטו ומדרש הגדה בדראשי' רבה דורש כל העניין במלכי דק והזכרה •
ראו חיים אותה מלחמה וייראו שם נתיירא מאזכרהם פן יחמר לו העמדת רשעים
אלו בעולם ואזכרהם נתיירא משם לפי שהרג את בני עולם שהם משם : חיים •
כשם שהי' הים נוסויימין צים כך הזכרהם משם היו נוסויימין בעולם : (ו) ד'א
הי' את רעהו יעזרו : זה עוזר את זה בזכרות ברוך הזכרה (ראשית י"ד)
זה עוזר את זה במתנות (שם) ויהן לו מעשר מכל : (ז) ויחזק חרש זה
שם שהיה נפח לעשות נוסמרות וזריתים למינה : את זורף • זה הזכרהם שהו'
זורף את הזריות לקרצן אל השכינה • את הולם פעם • זה הזכרהם שהולם כל
המלכים האלה פעם אחת : הזמר לדבק טוב הוא • טוב לדבק בחלום של זה :
ויחזקו • שם לאזכרהם להיות דבק בהקדוש ברוך הוא ולא ימוט : (ח) ואפ'ה
ישראל עבדי • הזכרהם שלא היה נזרע צדיקים עשיתי לו כל זאת • ואתה ישראל
עבדי • הקנוי לי משמי חבות : זרע הזכרהם חובה • שלא הכירני מתוך תוכחה
וליווד חבותיו אלא מתוך חובה : (ט) אשר החזקתיך • לקחתך לחלקי •
כמו (שמות ד') וישלח ידו ויחזק בו : נוקמת הארץ • משאר האומות • ומהצליה
מן הגדולים שבהם : קראתך • שם לחלקי בני בכורי ישראל • ולא מאחסיך •
כעובדי פוכבים שנא' בו (מלכי ח') וחת עשו שנאתי : (י) א' תשתע • א' יום
לכך להיות כשעוה זו וזה הכלל כל היצה שתחלת יסודה שי"ן כשנא לדבר כל'
מתפעל או תתפעל או יתפעל התי"ו חולקת ונכנסת בין שתי הוהיות שרשי התינה
כמו (ישעי' ב' ט) וישתומם (מייכה ז') וישתמר חוקות עמורי (שמואל ח' ח') השתכרין
(איוב ל') השתפך נפשי : (יד) חולעת יעקב • משפחת יעקב החלשה כחולעת שאין
לה גבורה אלא צפיה פולעת , ווירמנא צלע"ו , Vermine. (כל"א געווירס) :

מת

יעקב , מיין אויסערקאָהרנער ! נאַכקאָממע אברהם'ס , מיינעם ליכלינגס !
 (ט) איך בינ'ס , דער דרך לייטעט פֿאַן דער ערדע ענדען , דער פֿאַן איהרען
 גרענצען דיר צוריק , צו דעם איך שפראַך : דוא ביסט מיין קנעכט ! איך וועהלע
 דרך , פֿערווערפֿ' דרך ניא . (י) זייא ניכט באַנגע , איך בין מיט דיר ; פֿערט
 צאָגע ניכט , איך בין דיין גאָטט ; איך שטערקע דרך , אונר העלפֿע דיר ,
 אונטערשטיצע דרך מיט מיינער טרייען רעכטען . (יא) זייע ! דיא דיר צירנטען
 ווייכען מיט שפּאַטט אונר שאַנדען , דיא מיט דיר האַדערן , פֿערגעהען , ווערדען
 פֿערניכטעט . (יב) דוא זוכסט זיא , דיא ווידערווערטניגען , פֿינדעסט זיא ניכט ;
 דיא דרך בעשטריטטען , זינד דאָהין אונר פֿערנאַנגען . (יג) דען איך , דער עוויגע ,
 דיין גאָטט ! איך פֿאַססע דייע רעכטע ; דער דיר צוריק : זייא ניכט באַנגע ,
 איך העלפֿע דיר . (יד) יא , ל'אַס' דיר ניכט באַנגע זיין , ווירטבען יעקב ,
 אַרטער הויפֿע ישראל ! בין איך דאָך דיין העלפֿער , שפּריכט דיין גאָטט אונר
 רעכער , ישראל'ס רזייליגסטער . (טו) זייע ! איך מאַכע דרך צור נייאגע
 שערפֿטען

ב א ו ר

ודנק בי . (הכ"ל) . זרע אברהם אוהבי . הנה קרא הנביא את אברהם אבני הנדיק
 אורב ה' , כי אהבו בכל לבנו ובכל נפשו , והלך בדרכיו , לדבקה בו . וכן הערביים
 קורחים אותו עד היום הזה אל האביבאן , המניב לה' . (ט) החוקתיד . דקרינתך .
 (הכסדי) . ומאציליה * ענין הפדלה והפריסה , כמו ויאכל מן הכרם (במדבר י"א) ,
 והטעם , נטולת הארץ , המובדלים ומופריסים במרחק רב מאוד . ועל פי זה מתורגם
 אשכנזית . (י) אל השתע . פירש הריק'ס מלשון שמו מני (להלן כ"ב) , שפירושו הרפו .
 ויהיה טעמו אל תתורפה , מענין אל ירפו ידך . (המבאר בהכטרות) . בימין צדקי .
 בימין קושטי . (הכסדי) . וכן מתורגם אשכנזית . (יא) הנחרים בך . מננין כפעל ,
 מנורת חרי אף , כמו (שיר א') נחרו בני . והטעם על בני בבל , כי נעת פקודת הש"י
 על בבל , והחריבם , פקד את בניו , וסנו לבבלם , במטות כורס . (ק' עזרא) .
 (יב) מצותך . חסר ט"ן , על כן נדגש הנד"י , על משקל מלקות , וכן (משלי י"ז י"ט)
 אורב מכה . (הכ"ל) . ומינח המלה הזאת מלשון כשדים , ענין מריבה . (יג) מחזיק ימינך .
 כי זה דבר פלא , שנלכדה בבל , ונהרגו בתורה במדינה , ומלטי ישראל . (ק' עזרא) .
 (יד) תולעה יעקב . לפי שהם חלשים בגלות כתולעת , ובילמדנו : למה נמשלו ישראל
 לתולעת ? נומר לך , מה תולעת זו אינה מכה את הארזים אלא צפה , והיא רכה , ומכה
 את הקשה : כך ישראל כל חסם בתפלה , ומכיס רשעי העולם , שהם חזקים כארזים ,
 וממשלים בהם , שנאמר (ישוקאל ל"ג) ארו בלבנות . (רד"ק) . (טו) למורג חרוץ .
 עיין

מכלל יופי

לחוס השמש ויפיל עמנו בים לרוב החוס ויארט ויתחדש ויעלה אבר וישיב לימי פלומיו וכן כל
 עשר שנים עד מואה , ובשנת המאה יעלה כמנהגו ויפול בים וימות גם :
 מוא (ב) מי העיר ממזרח , פירוש מי העיר לאברהם להוציאו ממזרח והיא ארץ מולדתו
 כמו שכתוב ארצה בני קדם , וכן תרגם יונתן מאן אייתי בגלמי ממדינתא אברהם בחיר
 בדיקייא : צדק יקראוהו לרגלו , רוצה לומר בכל מקום שהי' הולך והי' רגלו שם היה קורא
 צדק ואיית כמו שאמר ויקרא שם אברהם נש"ה וכתיב יקראוהו לטדק : ירד , ענין מאשלה ושרבו
 רדה והוא מננין הפעיל ומענינו כמו לא תרדה בו כפרך , ורדו : כסם כ נאכיס ופירש
 ואלכיס ירד ובמלכיס : יקראוהו , יתן ירד ירדפס יעבר יבוא , כלם עתיד בעקים עבר וכמו
 רב'ס

תרגום אשכנזי

שערפסטען, פילשניידיען דרעשוואלצע; דוא שטאמפפפעסט בערגע צו שטייב, צערמאלמעסט היגעל, וויא שפרייא. (טו) שטרויעסט זיא היין, וועג טרענט זיא דער ווינד, היין ווירבנל פערווערט זיא. דוא אבער פרוייגט דין דייעם גאטטעם, ריהמסט דין דעם הייליגען ישראל'ס. (יז) דיא ארמען, דיא עלענדען ווכען וואקסער, פינדען קיינעם, דורשטיג לעבצעט איהרע צינגע; אבער איך, דער עוויגע, ערהערע זיא, איך, ישראל'ס גאטט, פערלאסטע זיא נישט. (יח) איך לאסס אויף האהען בערגען פלייסע שטרעמען, היין טהעלערן קוועללען פלייסען; וואנדלע וויסטענייא אין זעען, דיררעם לאנד אין וואסערקוועללען. (יט) איך געבע דער וויסטע צעדערן, עכענהאלץ, מירכהען אונד פייכטען; זעצע היין איינערע טאנגע, בוכע אונד בוקסבוים געבענדייג אנדער. (כ) אויף דאס זיא אללעוואמט זעהען, ערקענען, דארויף מערקען אונד בעגרייפען, דאס דעם עוויגען מאכט דים פאללפיהרטע, ישראל'ס הייליגסטער עם פעראנשטאלטעטע.

ברינגט

ב א ו ר

עייך טעם תרגום האשכנזי למעלה מזה (כ"ח כ"ז) בעל פיפיות. בעל פיות רבות, לפיך ככלל זו הפ"א והי"ד, כי כל מורג הוא בעל פיפיות, והם המסירים הקליפה מעל הגר (רד"ק). הרוש. אל תתמה, בעבור שהכתיב ידבר עם ישראל כלשון נקבה גם לשון זכר כפסוק אחד, כי טעם הנקבה העדה, ואיננה נקבה ממש. (ן' עזרא). הרים. משל לנבליים. (הנ"ל). (טו) תורם וגו'. רשו, שאנדו רוב הנבליים, גם ישראל שללו הנבליים. (הנ"ל). ואתה הגיל בה'. וי"ו המורה על ההיפוך, בראית כפילת הכינוי. (היגאר בהפטרות). (יז) הענינים והאבוינים וכו'. בני הנגלות בבאתם מהנגלות, לשון לארנס, וילכו דרך מדברות, מקום שאין מים, יבקשו מים במדבר, ולא ימצאו, ולא יבנו יבנה בנחא, ויגעו אלי, ואני אענם, כי אני אלהי ישראל, ואני הונאתים מהנגלות, לא אעזבם למית בנחא במדבר. (רד"ק). נשתה. חרבה, כמו (למעלה מזה י"ט ה') וכתו מים מהים. (ן' עזרא). אלהי ישראל. אני אלהי ישראל, כי אני מושך אחר עמו, כחשפט. (הנ"ל). וכן תרגומתי. (יח) שפיים. הם נגוהים, הפך בקעות, גם זה פלא, להיות כהר על שפי. (הנ"ל). אשים מדבר וגו'. המאמר הזה השאיל הנביא מדברי נעים ומירוח ישראל בספר תהלות (ק"ו ל"ה). (יט) ארו וכו'. אילנים, וכל אלה סביבות הנהרים, כי בכל מקום, שהיא חכר מים, לא ינחמו. (ראב"ע). שטה. ראה טעם קרניתי בניחור רחמי'ן ונ"ל לספר שנות (כ"ה ה'). ועץ שמן. הוא העץ, שקורין בלע"ז פ"י [פייכטען בל"א], והוא עצי שין, והעץ שייבא ממיני הוא הזפת, וכן תרגום יונתן: אעין דמחא, ולא נוכל לומר, כי הוא עץ זית, כי בעזרא זכר אותם בשנים (נחמ ה"ח) והכינו ע"י זית וע"י עץ שין. (רד"ק). ברוש. אמרו, שהוא העץ, הנקרא (טאנגע) בל"א, וכן תרגומתי. הרהר. תרגם יונתן מירנין, ובדברי רז"ל (ר"ה כ"ג ע"א): תדהר שאנא, ופירושו שאף בלע"ז. (רד"ק). והוא העץ הנזכר בשם (טאנגע). ויש מהמתרגמים, שתרגמו המלה הזאת (בוכע) בל"א, וכן תרגומתי איתה גם אנכי, ובאמת שני האילנות האלה קרוינים הם במיניהם והאשור. תרגם יונתן ואשכנזי, ובדברי רז"ל (שם) מאזר שורבינא, וכתב רבי יונה, כי כן נקרא בערבי שירנין, ונעל הערך פירש אשכנזי בערבי בקם. והוא שקורין לו בלע"ז נוס' (באסא בלשון אויטאליען, ניקבויים בל"א). אה כן לדבריו ברוש אינו נוס' (הנ"ל). (כ) לבוען יראו וגו'. האבוינים יראו בעיניהם, וישמו לב. (ן' עזרא). וישמו. (לג). וכן תרגומתי. (כא) קרבו וגו'. עתה

ישעיה מא

קנא

תרוש הרים ותדק וגבעות במין השמים : (טו) תורם ורוח השאם
וקערה הפיין אחם ואתה תגיל ביהוה בקדוש ישראל תתהלל :
(יז) הענייב והאביונים מבקשים מים ואין לשונם בצמא נשתה
אני יהוה אענם אלהי ישראל לא אעזבם : (יח) אפתח ער-
שפיים נהרות ובתוך בקעות מעינות אשים מדבר לאגם מים
וארץ ציה למוצאי מים : (יט) אתן במדבר ארז שטה והרם יעין
שמן אשים בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדו : (כ) למען יראו
וידעו וישכילו יחדו כי יד יהוה עשה זה וקדוש ישראל בראה :

קרבו (כא)

ד ש י

מתי ישראל מספי' ישראל : (טו) למורג חרוץ • כלי הו' של עץ וכדד ועשוי חריני' חריני'
כעין כלי נפחים של ברזל שקורין לימ"ח זלע"ז , Lime (זל"ח חיינע פוילע , וכן
ש"ח י"ג כ"ח) גוררין על הקסין של שבלין ומהתכן עד שנעשו חזן דק : חדש •
כשהוא הדש עד שלא הוחלקה פיות חריניו הוא חותך הרבה חבל משתמשן
הוחלקו פיות חריניו : זעל פיפיות • הם חירודי החרינין : תדוש הרים •
מלכים ושדים : (טז) תורם • תורה אותם כמזורה לרוח • והרוח תשאם
והליהם לגיהנם : (יז) מוקשים מים • נתנחא הנציה על אחרית הימים
(עמוס ה') לא רעב ללחם ולא נמא למים כי הם לשמוע את דבר ה' ישוטטו לזקש
את דבר ה' ולא יונגאו וכשישבו אפי' יפין להם לחם ומים ישכין שכינתו ורוחו צפי
נבואיהם : נשתה • לשון (לעיל י"ט) ונשתה מים מהי' לשון (איכה ג')
השאת והשבר וכלן לשון חורבה ויוצט ולכך התירו מודגשה שהרי בזה במקום
שהים שאין שאת בלא תי"ו והיה לו לומר לנקבה נשתה שהרי לזכר יחיד יאמר
נשתה ולרבים ונשתה : יח) נהרות • לז מנן לתורה ולנצואה • מדבר
מוקום שלא היתה חכמת תורה : (יט) אתן במדבר ארז שטה • כל מיני
ישוב חף צם אתן כל מיני חכמה וטובה ושלוש תדבר זה האתרוג שהוא פרי
עץ הדד • תדבר ותאשור • שזות חילני סרק העשוין לבניין :

קרבו (בא)

מכלל יופי

רבים , והעם שאמר אלה כלם בלשון עתיד כי כמו שעה האל עם אנרהם אז קן יעשה בכל
דור ודור עם כל בדיק שיהיה בראיהנת האל כמו אהנת אנרהם : יתן כעפר חרבו , רונה
לומר נתנם האל כעפר לדוש לפני חרב אנרהם ונתנם כקש נדף לפני קשתו וכן תרגם יוכתן
רמא כעפרה קטולין קדם חרביה כקש רדופין קדם קשתיה : (ג) יעבור שלום , בחסרון
בית השווש כמו בשלום , וכן הנמוא בית ה' כמו בבית ה' וכמיהו רבים , ויש לפרש שלום שם
תאר כמו ויבא יעקב שלם ויהיה נשקל רחוק קרוב וכמיהו שלם ידיו בשלמו : (ד) מי פעל
ועשה ה' הו' אינה ו' ההפוך מפני מלת פעל אשר לפניו , וכן וצאה לו כתונת פסים מפני מלת
אהב

ישעיה כ"א

(כא) קרבו ריבכם יאמר יהוה הגישו עצמותיכם יאמר מלך יעקב
(כב) יגישו ויגידו לנו את אשר תקרינה הראשונות ומה תקרינה
ונשימה לבנו ונדעה אחריהן או הבאות השמייענו
(כג) הגידו האתיות לאחור ונדעה כי אלהים אתם אף תישימו
ותרעו ונשתערה ונרא ונראה קרי יחדו : (כד) הן אתם ופעלכם

ר ש י

(כא) קרבו ריבכם כל האומות בואו וריבו וסתווכחו עם בני : עלומוותיכם
טענות בריאות וחזקות שלכם ולשון ריב הוא זה בלשון משנה שנים שהיו ונתעלמו
בדין נמוסכת סנהדרין : (כב) יגישו . מנחשי תורה את נביאיכם וקוסמיות
ויגידו לנו את אשר תקרינה . לעתיד : הראשונות . שהיו קודם בריאת עולם
ועל מה נברא : מה הנה (ס"ח מאורעות שהתחילו כבר מהיח' בסופן)
או הבאות . לעתיד ישמיענו ונראה אם יש בהם ממש שיתקיימו דבריכם
(כג) הגידו האתיות לאחור . המופתים הבאים באחרונה : ונשתערה . ונראה
דבריכם ויספר מתרגמין ואישתעי : (כד) הן אתם מלחין . ודבריכם יתקיימו

מכלל יופי

אהב אשר לפניה ואם היא חזקה , ועל כן נדקו החזנים המושרים על ברכת הנומל
מכל נרה וזוקה והוא לשון עבר מפני מלת נמלך הקודמת למלת והנלך ולא נדקו האומרים וישי
כאשר שמעתי מפי רבים בעבור שהוקשה להם ו' והנלך היתה לפי מחשבתם ו' והפך
(ה) ויאחיון , האל"ף קעה , ונא שלם בהראות למ"ד הפועל : (ז) מחליק , מענין וישי
איש חלק חלקלקות מחליק פטיש להכות בו טסי הזהב או הכסף : הולם , שם ונשי
קודם כי הוא מלעיל , ענין שבירה וכתיתה ופירושו מכהעין והלמה . סיסרא : פעם
שם בלי שמכים בו והוא המקנת , וכן אמר התרגום דוטפח בקורנבא ויהיה לדבריו
פטיש המקנת הגדולה ופעם המקנת הקטנה תקרא בדברי רבותינו ז"ל קורנבא ונפירושו
הסדן שמכים עליו , ופי' מחליק פטיש להכות בו הטסין על הסדן ואת במקום למ"ד הנה
כאלו אמר למכת הסדן : [ונשרש פעם כתב את הולם פעם רונה לומר שבר המכה אי
הסבר , ודנק הוא שם ענין חבור ודבוק , ופירושו כשמדבק הטסין על פסל העץ כשמדבק
שוח ואמר טוב הוא , ויש מפרשים דבוק וחבור חתיכות המתכות נקרא דבק שולדמחול
בלע"ז] : בטסטורים , נפת"ח המ"ס : (י) אל תירא כי עמך אני , זהו כי אתך אני
ואשר חסריו בפרשת הפרשים שמעו אל תירא כי אתך אני , חד פסוק סיומן וירדתי ונתתי
עמך שם וגו' : אל תשמע , ענין הנהלה והפחד , ונבראשית רבה אל תהי כשעוה והיה הנה
כלומר אל תמס כדונג מפני האש ותשתע ושעוה שרש שעוה , והריק"ס פירש ענין רפיון כלל
אל תתרפה כענין אל ירטו ידך : (יד) תולעת יעקב , על דרך משל לפי שהם מלשים מל
כתולעת , ונמדדש מה תולעת זו אין כחה אלא נפיה כד ישראל כל כחם בתפלה : עזרתה
לשון עקבה כנגד התולעת אף על פי שאמר מתי : (טו) למורג חרון , בפירוש חרון
למורג ורונה לומר מורג מחתך היטב כי חרון ענין חתוך כמו אם חרוניס ימיו , [ונשרש
למורג חרון הוא כלי שדגין בו התבואה והוא לוח עץ ואבנים דקות תחובות תחתיו לחתוך
ולחוביא התבואה מקליפתה וגם הכלי מורג ונקרא חרון על שם מלאכתו שחומך הקליפה
התבואה

תרגום אשכנזי קנב

(כא) ברונגט נעהער איירע רעכטסזאכע ! זאגט דער עוויגע ; לעגט איירע שפרייטונקייט פֿאַר ! שפרייבט יעקב'ס קעניג . (כב) לאַסט זיא נאַהען , אונס פֿערקינדען , וואס זיך עראיינגען ווירד ! וואָס וואָר אין דער פֿערגאַנגענהייט ? — זאָגט אָן ! וויר וואָללען אויפֿמערקזאַם זיין , דיא פֿאַלגע ערפֿאַרשען ! אָדער לאַסט אונס קינפֿטיגע דינגע הערען ! — (כג) פֿערקינדעט דיא שפּעטע צו קונפֿט ! דאַמיט וויר וויססען , דאַס אידער געטטער זייד , וואָהל-אונד וועה טהון קעננעט ; וויר וואָללען שויען , בעטראַכטען אַללעזאַמט ! — (כד) זעהט ! אידער זייד יאָ גיכטס , טאַנד איירע ווערקע !

אייד

ב א ו ר

טל לדבר כנגד עובדי הפסילים . (רד"ק) . ריבכם . הריב , שם לכם עם ה' ועם עמו , וכפל הענין במטות טובות . (הנ"ל) . עצמותיכם * כמורידכם , וכן (משלי י"ח י"ח) וינין עשויים יפריד , ויתכן היותו מגזרת עטוס , והנה הוא תואר הדנים . (ראב"ע) . (כב) יגישו . יתקרבו . (הכש"י) . וכן מתרגם אשכנזי . אח אשר הקרינה . המקריס העתידים לבא , ואמר בלשון נקבות , כאלו אמר , הקורות המוצאות בני העולם . (רד"ק) . הראשונות מה הנה . יאמרו לנו הראשונות שעברו , מה הנה . (הנ"ל) . הגידו וכו' . ספרו נא לנו את הדברים , אשר יאלו כבר אל המציאות , ומצובן בהם , להקיר אחריתם , ולדעת המסובב מן הסנה . הבאות השמיעונו . דעתידין למיתי בסרוכא . (הכש"י) . (כג) האותיות . פירוש הבאות , וכן (למעלה מזה כ"א י"ב) אתא בקר , מתרגום נא אתא . (רד"ק) . לאחור . לסוף , וכן תרגומו לסופא , כי נתחילה אמר הבאות לעתיד , שלא בזמן רחוק מאוד , ואמר כך אמר , הגידו האותיות לאחור , הנה לאמר באחרית הימים . (הנ"ל) . ונרעה וגו' . אמר הכניא אל הפסילים : הגידו נא לנו את העתידות , טרם תבאנה , ואז נדע נאמנה , כי יש בכס כח אלהי , ובידכם להשיב לעובדיכם , ולהרע לבוויכם . ונשהעה . ענין סיפור , מתרגום ויספר (ראשית ל"ז) וחסתי , ויונתן תרגם ונסתכל , אם כן יהיה ענין פניה , כמו (שם ד') וישע ה' אל הנל . (ו' מלך) . ואני תרגמתי לדעת הכש"י . ונראה יחרו . אם יאלו הדברים , אשר הגדתם מלאש , נתבונן בהם , ובעינינו נראה , את חמתכם ובינתכם הגדולה . (בד) הן וכו' .

הא

מכלל יופי

התבואה , ובשרש יורג כתב קרשים נקובים ובהם יתדות של עץ או של ברזל שדשן בהם התבואה ופירוש למורג מרון למורג ומרון כי המורג כמו המרון והחרון כמו המורג שניהם עשויים לדוש בהם התבואה כי כן מלאנו כי לא נחרון יודש קבם ומרגמו ינתן ארזי לא במוריני פרוזא אלא שיתכן שיהיה הכרה מעט ביניהם שיהיה האחד גדול מחבירו או משונה בעשיית , [ל"ט] : בעל פסיות , בעל פיות רבות לפיכך נכפל בו הפ"א והיו"ד כי כל מורג הוא בעל פסיות והם המסירים הקליפה מעל הבר : (זו) נשחה , כמו נשטה , נצורתם ודגש בת"ו מפני ההפסק לתפארת , וענינו ענין הפסק הדבר ואברו : (יח) שפיים , ענינו נציה ופירוש המקומות הנצובים כמו וילך שפי : שפחה , אפשר להיותו משרש שוט , הדגש מקום הנח כדגש ופטורי ננים והוא מין ממיני הארז הטוב שבהם ופירוש ארז טטה כמו שמש ירח ראובן שמעון : והאשור , עץ ממיני ארז , ויש מי שפירש שהוא בק"ס בערבי ובלע"ז נראו"ל , ובדברי רבותינו ז"ל מאמר שורב"ה , וכתב רבי יונה כי נקרא כן בערבי שורב"ן , והתרגום אמר אשכנזי , וכתב רבי יונה והעץ הזה קורין לו בקש"סין בערבי ואומרים שהוא שקורין בלע"ז בוש"ו אם כן לדבריו ברוש אינו בוש"ו : (כ) וישומו , פירוש וישמו לב כמו שאמר הגידה ונשימה לבנו : (כא) קרבו , פועל יוצא והוא כוון מהדגוש אלא שהרי"ש אינה מקבלת דגש : עצמותיכם ,

תוקף

תרגום אשכנזי

איך וועהלען — וועלך איין גרויעל ! (כה) זאכער איך ערוועקע איינען מיטטערנאכט, ער קעממט, פֿערקינדעט פֿאָם אויפֿגאָנג דער זאָנע מיינען נאָמען שטירמט איינהער, טרויטט פֿירסטען נידער, וויא לעהמען, וויא טעפֿער צערשטאָמפֿעט. (כו) ווער פֿערקינדעטע עם פֿאַרדער, דאָס ווער וויסטען? ווער זאָנטע עם פֿאַראַוים, דאָס ווער איהן וואָהרהאַפֿט נענגען? ניין, קיינער פֿערקינדעטע עם, לײַס עם הערען, ניטאַנדר פֿערנאַהם וואָרטע. (כז) איך בין דער ערשטע, דער אין ציון רופֿט: זיה! דאָ איזט'ס! איך געבע ירושלים היילפֿערקינדער. (כח) איך שוויא אומהער, דאָ גיטאַנדר

ב א ו ר

הא אמת לעא (זא ו הנל), ועובדיכון לא מדעם. (הכסדי). וכן מתורגם אשכנזי מאפע. כמו אין והנל, ואין ריע לו ככל המקרא. (ן' עזרא). וכתב רד"ק ז"ל, "מאפע כמו מאפס, כי הסמך עי' נאחת מחלפת ביתא, אשר נמאיתם ועשרים ועשרים. "הועבה יבחר בכם. הנחירה נאלילים כמוכס תיענה גדולה היא (כה) העירוותי וגו'. תחבר מלת איש, וכן הוא; העירוותי איש מצפון, והוא כורס (ן' עזרא). וזיעור המקרא, שאמר האלהים אל עבני הנגים: אתם הבל ורוק, אך בכתו הגדול ובזרועי הנטויה אעיר את רוח כורס מלך פרס, ויבא מארנו בסערת תש להחריב את מלכות בבל. מצפון. מארץ מדי. שאמס נא כורס נחיל כנר מאד, ויהי כסוכית לארץ ישראל. במזרח שמש. פרס, שהיא מזרחית לארץ בבל ולארץ הנבי. ויקרא בשמי. כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים וכי' (עזרא ח' א'). ויבא סגנים נמחנה סגנים, וירמסס. (ן' עזרא). וכמו יוצר וגו'. וכפזרא, דערידית עכס (הכסדי). (כו) מי הגיד מראש. מתחלה, טרם נוא העתידה, מי הגידה מהאל ועבדיהם, ואם הגירי אחד מהם, נדעה, כי הם אמת. (רד"ק). ומלפנים וכי' הגידה מלמכים, ונאמר עליו, כי הוא נדיק ונאמן בדברו. (הכ"ל). צדיק קשט (הכסדי). הנה לדעתו יורה שרש נדק פה על ענין אמת ואמונה, כמו (נחמיה ט"א) כי נדיק אתה, ודומיו, וכן הוראת השרש הזה בלשון הערב, הקרוונה מאד ללשוננו. ועל זה תרגמתי אשכנזית. אף אין וגו'. אבל ידענו, כי אין מניד ואין משמיע בכל האלילים ואין מעובדיהם שאמר, שמע את אמריכם, אשר לטובח האלילים, כי פה להם ולא ידעו והענין כפול במלות שונות. (רד"ק). (כו) ראשון לציון וכי' דברי השם אל האלילים אתם כלבים אלמים, לא מהנו בנרוכס, ואני אקרא בראשונה בנין, עיר קרש; ראו הנה בלו העתידות, אשר הגדתי מקדם על ידי נביאי! יאתן לירושלים מנשרי ישיעה ונחמיה (כח) וארא ואין איש. מאנשי הכלמים, שיגידו זאת. (ן' עזרא). ומאלה ואין יעקב אמר

מכלל יופי

תוקף ריבכם וראויותיכם וכן בדברי רבותינו זכרונם לברכה פנים שכתעניו בדן ובפירוש הטענות העשויות שיש לכם: (כב) הקרינה, אשר בלשון נקבות כאלו חיי הקידות המוכחות בני העולם; (כג) האותיות, פירושו הנאות, וכן אתא בוקר כתיבג בא אתא ונשהעה, קמ"ן הצין מק"ס סג"ל כי זשכט, על המכה ונשהעה, והוא ענין פסוד כתרנס ד' ויספר ואשהעי, ויוניחן תרגם ונסתכל אח כן יהיה ענין פכיה כמי ויעה ה' אל הנל: ונרא, לן כתיב בלא ה"א יקרי ונראה בה"א והענין אחד: (כד) מאפע מאין והריק"ס פירשו מאפס בחלף סמך בעי"ן, ורמ"ק פירשו מענין אפעה כלומר יתם מאין יפגלהם מעשה נפאים שזדיק"ס לנבקים בהט: הועבה, איש תועבה. ויעניכו מן מסורגו

ישעיה מא

קנג

וּפְעַלְכֶם מֵאֲפַע הַזֹּעֵבָה יִבְחַר בְּכֶם : (כה) הַעִירוֹתַי מִצְפּוֹן וַיֵּאת
מִמְזֹרַח־שָׁמַיִם יִקְרָא בִשְׁמִי וַיֵּבֵא סַגְנִים כַּמִּזְחֶמֶר וַכְּמוֹ יוֹצֵר יִרְמֹס־
טוֹט : (כו) מִי־הַגִּיד מֵרֹאשׁ וַנִּדְרָעָה וּמִלְפָּנַי וְנֹאמַר צְדִיק אֵף אֵין־
מִפִּיד אֵף אֵין מִשְׁמִיעַ אֵף אֵין־שֹׁמֵעַ אֲמַרְיִכֶם : (כז) רֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן
הִנֵּה הֵנָּה וְלִירוּשָׁלַם מִבְּשֵׁר אֲתָן : (כח) וַיֵּאָרָא וַאֲיֵן אִישׁ וּמֵאֲלֵה

ואין

ר ש י

והקיימו: ופעלכם מאפע הועבה יבחר בכם: אינכם אה פועים ומרימים קול להטעות בדברי כוזב:
תועבה: הנתעזבי הם יבחרו בכם ולא הקב"ה ולא עבדיו ולא משרתיו:
(כה) העירותי מצפון ויאח: אני מוגיד העתידות הנני מועיר לבנות הרצות
ירושלים את כורש מנפון ויאח על צבל להחריבה: מוזרח שמש יקרא בשמי: כל
מוולכת הארץ נהן לי ה' אלהי השמים (עזרא ה') ונראה שארץ פרס במוזרחית
צפנית היא לארץ ישראל: ד"ה העירותי מצפון את נבוכד נזר להחריב את
עירי ואת כורש הערתי מוזרח שיקרא בשמי לבנות את עירי שמלכות פרס במוזרח
ארץ ישראל היא שנאמר רחיתי את האיל וגו' וי"ת אייתי בגלחי מלך דתקיף מרוח
נפוגח וייתי כוויפק שמשא בגבורתיה מוודינחא אגבריגיה בשמי: ויצא סגנים:
ויצא על מלך צבל ועל שריו כאשר בא לרמוס על חומר וכמו יוצר חרשים ירמוס
טיט לכלי חרס כן ירמוס הוא סגנים: (כו) מי מנביאי הבעל הגיד כמותי
דבר העתיד לבא: ומי מלפני הגידה ולכשהבא נאמר שהוא לדיק שנבואתו נדק:
אף אין מוגיד: אבל אין בכם שיגיד עתידה ותהקיים אף אין שומע אמריכם:
שיעיד צבא העתידה פלוני ניצח אותה מלפני: (כז) ראשון לציון הגה הנס:
מלך ראשון שיהן לב לציון הגה זה הוא שאמרתי ואע"פ שלא תגמר הגאולה
על ידו הוא יהיה הנותחיל מי בכם מכל עמו (עזרא ה') הנס זקני ישראל
יהיה נכונים על פי דברו לעלות מן הגולה ולהתחיל: ולירושלם מנשר אתן:
באותן הימי' חגי זכריה אשר יזרוס לבנות בימי דרוש השלישי לפרס: (כח) וארא

ואין

מכלל יופי

אסחובי וכן ואני תפלה: (כה) ויאח, שרשו אתה, ובא בחסרון למ"ד הפועל ובנות
האלף כי כנד על הלשון להניע האלף בפלס יפן יבן והוא כמו ויאחה: ויבא
סגנים, הם השרים הגדולים ופירושו יבא על סגנים, כמו היוצר על
החומר: (כו) ומלפנים, במכלל יראה בתחלת העיון שהמ"ס יתירה, ובשרש מן כאו מי
הגיד מראש שאמר כלומר מתחלה מעת שאלה במחשבתו ונגזר דבר כרש ועד עתה מי הגיד ומי
השמוע כי יהיה זה לעתיד, ובפירוש על מלך המשיח והוא הנכון: (כח) וישיבו דבר,
אלת זאין שזכר שהיא כמו ולא עומדת במקום שנים כאלו אמר ולא ישיבו דבר:
(כט) נסכיהם, כאו הפסל נסך חרש, כלומר לרוח ותהו עשו אותם ונסכו וספו
אותם כסף וזהב:

מב (ג) קנה

ישעיה מא מב

ואין יועץ ואשאלם וישיבו דבר : (כט) הן כלם אין אפס מעשית
רוח ותהו נספיהם :

מב (א) הן עבדי אהמך דבו בחירי רצתה נפשי נתתי רוחי עלי
משפט לגוים יוציא : (ב) לא יצעק ולא ישא ולא ישמיע ברוח
קולו : (ג) קנה רצון לא ישבור ופשתה כהה לא יכבנה לא
יוציא משפט : (ד) לא יכהה ולא ירוץ עד ישים בארץ משפט
ולתורתו איים יחלו : (ה) כה אמר האל יהוה בורא השמים
ונותיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה לעם עליה ורוח להל

בה

ד ש י

ואין איש • תמיד אני מניט בנביאי הנעל ואין איש חגיד דבר עתיד : ומחלה
מכל חלה העתידות לנא ואין מהם יועץ שעמד בסוד ה' וידע אותם : ואשאל
וישיבו דבר • אשר ישיבו דבר אם אשאלם : (כט) הן כולם אין • יש
לדע' שכל נביאי מחזשי תור' און ואפס כל מעשיהם : נסכיהם • דמות משכמה
כמו הפסל נסך חרס ויונתן הרגס בענין אחר : ראשון לניון וגומר • פתח
נחמתא דאיתנביחו נבייא דמלקדונין לניון הא אחו ולפי התרגום כל העניין
במלך המשיח ובגאולה אחרונה אבל אני רואה גבואה שנתנבא ישעיה על
כולה בלשון הסיגנון של פרש' זו אני ה' העירוותיהו בנדק קורא מוזרה עיט האות
שאני מגיד מראשית אחרית כולם נוטה אחר עניין פרשה זו :

מב (א) הן עבדי אהמוך בו • הן עבדי יעקב אינו כמותכם כי אהמוך
בחורו • ישראל קרוי בחירי (תלים קל"ה) כי יעקב בחר לו ים ואומר (לק
מ"ה) לזמן עבדי יעקב וישראל בחירי • אותו רצתה נפשי • עליו נתתי רוחי
להודיע נביאיו את סודו וסופו משפט לנכרים יוציא שנה' (לעיל ב') והלכות
רבים וגומרי יודעו מדרכיו וגומר : (ב) ולא ישא • לא יגביה קול לא יעש
להוכיח ולהתנבאות אל הגוים שהם מעלמם יבואו ללמוד מהם כענין שאלו
(זכריה ח') נלכה עימכם כי שמענו אלהים עמכם : (ג) קנה רצון
ישבור • תרגם יונתן עינותיח דאינון כקניח רעיעח לא יתברין וחשיכיה דל
כנזין עמי (פי' כנר כנה) לא יטפי : פשתה כהה • פתילת פשתה לחה שקרויה
ליכנות מלך שלהם לא יגזול את הדלים ולא ירץ את העניים ואת החלשים
(ד) ולא ירוץ • כמו לא ירץ כי מלאה הארץ דיעה (לעיל י"א) ויש
להם כענין שנאמר (לפניה ג') כי אז אהפוך על עמוס וגומר ותהו ולתורתו
איים יחלו • כולם ישמעו לתורתו : (ה) הא' • בעל הדין ובעל הרחמים
בורא השמים • תחלה כמין פקיע של שתי ואחר כך נטה אותם כדאיתא בתוס

חגיגה